

Vesela
SOLA

Gibljive slike – postani režiser

Kaj naredi film film? Film je povsod okoli nas. Snemajo japonski turisti na Tromostovju, vzhičeni očki na morju, zdolgočaseni mulci v garaži, da o profesionalnih televizijskih in filmskih ekipah ne govorimo. Snemamo na filmski trak, mini DV-kamero, HDV, HD, na fotoaparate in mobilni telefon. Je vse, kar posnamemo, ne glede na to, kdo, s čim in kako posname, film? Tako lahko pa ne gre. Če bi to držalo, bi bil tehnik, ki vsakih nekaj dni zamenja kasete na varnostnih kamerah v supermarketu, prava filmska legenda! Toliko posnetkov, kot jih ima on, nima nihče. A vendar to še ni film.

Za film ni dovolj, da zgolj nekaj posnamemo, ampak mora imeti to, kar počnemo, vsebino in obliko. Vsakovrstni posnetki z domačih kamer in mobilnih telefonov, čeprav rečemo, da smo »posneli filmček«, še niso to. Posnetek prdca v garaži ali koncerta najljubše glasbene skupine bo zanimal sošolca, ki so mu vseč iste fore in isti bend, vse druge bo dolgočasil. Nad posnetki

častitljivega praznovanja babičinega 90. rojstnega dne bo rodbina navdušena, vsi drugi pa bodo žrtve prezgodnje smrti od dolgočasje. Recimo, da te prijatelj povabi domov gledat posnetke z morja. Prvih 20 sekund se ti bosta čudovito morje in obzorje še zdela zanimiva. Po petih minutah te bodo zdramili le še nagci na plaži. Po pol ure ti bo žal, da se gladina morja zaradi tople grede še ni toliko dvignila, da bi odplavila obalo. Čez pet ur (Ja, veliko smo posneli, tako lepo nam je bilo.) te bodo odpeljali na najbližjo kliniko, ker si poskušal zadaviti prijatelja – nekdanjega prijatelja!

Če se lotevaš snemanja, je fino, da se naučiš osnov tega, kar počneš. Vseeno je, ali želiš ustvariti video za YouTube, dobro posneti družinsko obletnico ali pa narediti filmsko uspešnico. Prišlo ti bo prav, če boš vedel, kaj je tisto, kar naredi, da tvoj film postane film.

S Kinodvorom in fejestbuk.net začnemo natečaj **Fejestfilm**, ki bo trajal do maja. Postani tudi ti režiser in osvojiš lahko super nagrado ter se predstaviš na zaključni prireditvi Vesele šole! Podrobnosti natečaja poišči na spletni strani **www.veselasola.net/fejestfilm**.

Filmsko mišljenje

V sto in eni knjigi z nasveti, kako narediti film, lahko prebereš na kupe razlag o tem, kakšno kamero uporabiti, kaj pri filmu delata asistent snemalca in ostrilec, kakšne so naloge producenta in njegovega fikusa, vse nisanse razlik med scenarijem, scenosledom, snemalno in produkcijsko knjigo ... Vse to se lahko napiflaš do obisti, pa boš za snemanje filma še vedno dobil cvek. Da ustvariš film, namreč ne potrebuješ znanja o profesionalni filmski produkciji, ampak predvsem to, da razviješ filmsko mišljenje. Kaj pa je filmsko mišljenje? Vse se začne z idejo.

Ideja – in šele potem vse drugo

Ideja je predstava o tem, kakšen film želiš narediti. Snemanje naj bo oblika izražanja. Tako kot izliješ ljubezen v pesem, raztrobiš protest v goreč govor, preslikaš domišljijo v akvarel in preliješ fantazijo v strip, je tudi film sredstvo, da z njim izraziš vse, kar te muči, navdušuje, ob čemer se smejiš in o čemer razmišljaš. To še ni scenarij, celo zgodba še ne, ampak osnovni občutek o tem, kaj želiš povedati in pokazati. Poskušaj povedati idejo v enem samem stavku. Povej jo prijatelju, staršem, sosedu, hišniku v šoli. Ali pa jo povej popolnim neznanecem. Ko ti je približno jasno, kaj je ideja, jo zapiši – oziroma še bolje – nariši! Nikar ne

začni pisati scenarija za celovečerni film. Najprej vadi s kratkimi filmi, ki imajo osnovno idejo: vsebino, zaplet, domisljico, opažanje. Izberi prizorišče (razred, dvorišče, ulica, kuhinja) in poskušaj povedati, kaj te je pritegnilo. Je bil to zanimiv človek? So te pritegnile oči ali njegovo gibanje, to, kar počne? Lahko izbereš tudi dogodek: pretep na dvorišču, mama kuha kosilo, šolski razrednik je krvoses, ki namesto krvi pije črnilo. Kako lahko prikažeš ta dejanja, ljudi, prizorišča? Posnetek dvorišča je zgolj posnetek. Ko začneš razmišljati filmsko, analiziraš, kaj posebnega je na njem. Je to posebna svetloba, so barve, je nenavadna kompozicija stavb, vtis mrgolenja vsega, kar hodi in gre, sošolca, ki se prerivata ob strani? Za filmski prikaz vzdušja dvorišča moraš ta košček stvarnosti razrezati na posamezne poglede. Kako prikazati, kakšen vtis je prizor naredil nate? Zdaj ne bo dovolj le en splošen posnetek. Idejo moraš izraziti na filmski način.

Vaja dela mojstra

Vsebina filma ni samo to, o čemer film govori, ampak tudi to, kako je narejen. Film pripoveduje z zgodbo in obliko. Kar poskusi: isto dvorišče lahko posnameš tako, da sam stopiš na sredo dogajanja, se vrtiš okoli svoje osi in se premikaš z ljudmi na njem. Ali pa dvorišče posnameš s sosednje stavbe, od zgoraj in od

daleč. Čeprav gre za isto prizorišče, bosta dvorišči povsem drugačni. Z vajami v opazovanju in snemanju ostriš svoj filmski pogled in filmsko mišljenje. Spoznaš lahko, kaj ti omogočajo tvoja kamera, mobilni telefon, fotoaparat. Naučiš se, da je z mobilnim telefonom bolje snemati statične kadre, saj so ob zasukih predmeti zabrisani. Veš, kdaj moraš osebo izostriti ročno in ob kakšni svetlobi ti kamera še dovoljuje snemanje. Kakšna je razlika, če človeka posnameš samo v obraz ali pa snemaš celotno postavo? Snemaj čim več in si potem to oglej. S prijateljem posnemi isti prizor in primerjajta posnetke. Zakaj neki posnetek deluje bolje kot drugi? Poskušaj posnetke zmontirati v računalniku. Ti ne gre? Drugič moraš stvar posneti drugače.

Z obilico filmske radovednosti in vaj boš spoznaval filmsko mišljenje in izraz. Katera filmska izrazna sredstva pa imaš na voljo?

Tako pa je videti snemanje novega nadaljevanja filma Miha Hočevarja *Gremo mi po svoje 2*.

Filmska izrazna sredstva

Osnovna napaka pri snemanju je mišljenje, da je tisto, kar vidiš pred seboj, enako temu, kar posname kamera. Vsak navdušen amaterski snemalec pričakuje, da bo – če je dogajanje pred kamero zanimivo – zanimiv tudi posnetek. Pa ni tako. V resničnosti naše oko nenehno potuje, zaznava širino in globino, se osredotoči na detajl, ne da bi se mi tega zavedali. Kamera tega ne počne. Oko kamere zaznava tiste izreze resničnosti, ki jih določimo mi. Mi smo tisti,

ki ji povemo, na kaj naj bo pozorna: na mamo, na pokrajino ali na poljub na lice. Posnetim ljudem in stvarim določamo pomen s filmskimi sredstvi: snemalnimi koti, izrezi, sencami, gibanjem, montažo. Katera so tista, ki nam pomagajo voditi kamero, da bo stvari posnela tako, kot jih želimo?

Osnovna enota filma je posnetek ali kader.

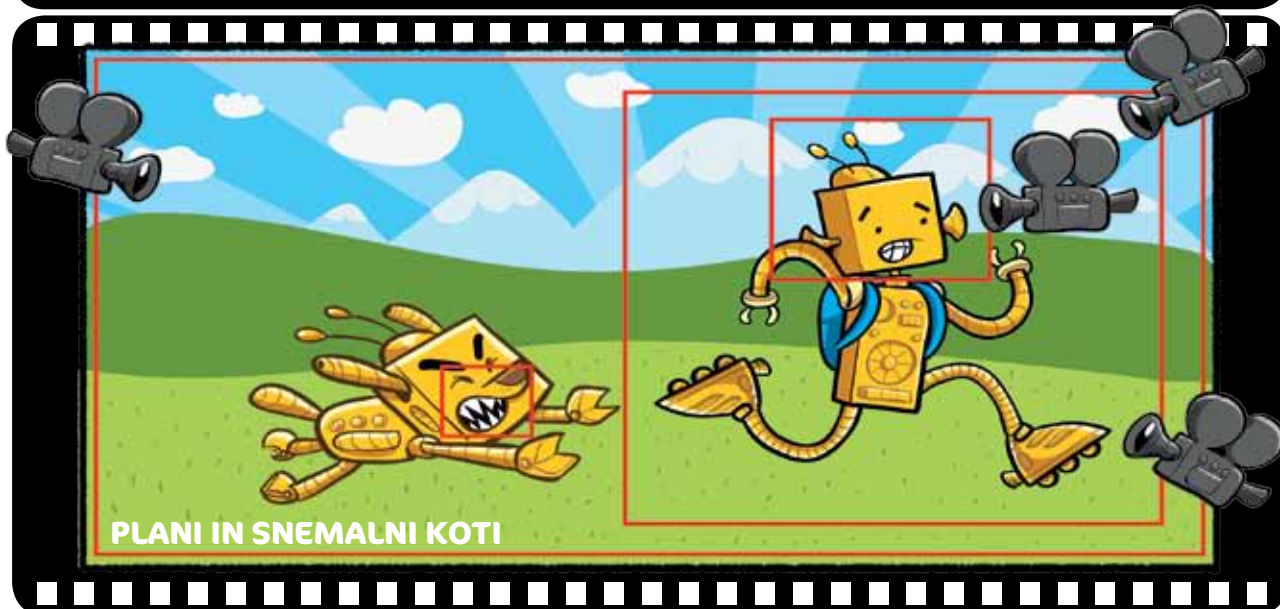
Kader je najmanjši del filmske celote, naša abeceda, s katero sestavimo film. Je tisto, kar posnamemo v enem kosu, med

vklopom in izklopom kamere.

Prizor (tudi scena) je skupina kadrov, ki so posnети v istem filmskem prostoru in času. V igranem filmu isti prizor običajno posnamemo naenkrat.

Sekvenca združuje več prizorov, ki že tvorijo neko celoto z jasno obliko in s smislom, podobno kot poglavja v knjigi. Kadar je celotna sekvenca posneta v enem kadru, jo imenujemo **kader-sekvenca** (tudi plan-sekvenca).

► Plan določa, koliko tega, kar vidimo pred seboj s prostim očesom, bo zajeto v okvir kadra. Ko zapisujemo idejo in zgodbo filma, že razmišljamo v filmskih planih: mama v kuhinji (splošni plan) joče (obraz – veliki plan), ko reže čebulo (detajl). Vsak kader je lahko posnet v različnih izrezih, odvisno od tega, kaj je tisto, kar želiš pokazati. Temu rečemo kadriranje.

PLANI IN SNEMALNI KOTI

► **Daljni plan:** z njim umestimo film v prostor – v mesto, med gore, v puščavo. Ljudje v pokrajini so le pikice.

► **Splošni plan (total):** podaja nekaj splošnega – splošno sliko dogajanja. Veliko prizorov se začne s tem planom: vidimo

prizorišče, ljudi in predmete, da lahko zaslutimo, kaj se dogaja.

► **Srednji plan:** v središču je človek. Uporabimo ga, kadar nas zanima, kaj počne: kaj nosi, koga sreča, s kom se pogovarja.

► **Bližnji plan (veliki plan):** prikazuje le obraz. Zanima

nas, kaj človek občuti: je vesel, žalosten, presenečen ... Zaradi velikega plana se zaljubljam v film in njegove junake.

► **Detajl:** pokažemo lahko le še oko in v njem solzo, nož v roki, kazalec na uri ... Prikažemo tisto, kar želimo poudariti.

► Snemalni kot

S kotom snemanja, strokovno imenovanim **rakurz**, poudarimo odnos do tega, kar snemamo. Ljudje, snemani od zgoraj, so videti nemočni, nebolgljeni, kot da bi bili ujeti v pasti. Če jih snemamo

od spodaj, pa delujejo mogočno, vzvišeno, pomembno. Tudi izrazite rakurze je treba uporabljati za držano in premišljeno.

► Plan in kontraplan

Plan in kontraplan sta kot rit in hlače. Če v planu vidimo človeka, ki gleda, sledi kontraplan, v katerem vidimo, kaj gleda. Plan in kontraplan ne moreta eden brez drugega – ne pozabi nanju, kadar snemaš!

Gibanje

Za razliko od fotografije, ki stvarnost pred nami zamrzne, filmski posnetek vsebuje gibanje. V filmu se lahko gibljejo ljudje in predmeti v kadru ali pa se giba kar kader sam: potuje, raziskuje, odkriva svet.

► podoba – gibanje

Film je podoba v gibanju, gibljiva podoba. Na to opozarjajo že poimenovanja. Kinematografija izhaja iz grške besede *kinema*, ki pomeni *gibanje*. Kinematograf je torej *zapisovalec gibanja*. Američani filmom rečejo *moving pictures* ali kar *movies* in tudi to pomeni *gibljive slike, gibljivke*.

Gibanje v kadru vzbudi pozornost gledalca in jo usmerja. Če lik pride v kader z leve, to deluje drugače, kot če pride z desne ali celo po diagonali, od spodaj ali od zgoraj. Posnemi na različne načine prijatelja, ki hodi po ulici, in primerjaj, kako različni so posnetki.

Giblje se lahko tudi kamera: lahko jo namestimo na voziček, spustimo z žico s petega nadstropja, se z njo približujemo ali oddaljujemo. Osnovna **načina gibanja kamere** sta zasuk in vožnja. Pri **zasuku** kamero premikamo okoli osi – v levo, desno ali pa navzgor in navzdol. Tako lahko preusmerimo pogled z enega lika

na drugega, z enega prizorišča na drugo. Zasuk daje gledalcu občutek neposrednosti, kot da lahko prosto opazuje dogajanje. Njegova pomanjkljivost pa je, da vzame več časa, kot če bi dogajanje razrezali (in recimo z enega prizorišča z montažnim rezom preskočili na drugo).

Za **vožnjo kamere** (proti predmetu ali liku in stran od njega, lahko pa mu tudi enakomerno sledimo) snemalci uporabljajo vozičke na tirnicah (*dolly shot*), žerjave (*crane*) in marsikatero drugo pregrešno drago in zahtevno stvar. Toda z malo domišljije in veliko spretnosti lahko kamero namestimo na vsako premikajočo stvar (avto, voziček, kolo, žico, telo ...). Gibanje omogoča tudi **snemanje iz roke**. Profesionalci za to uporabljajo *steadycam* – nekakšno gibljivo ohišje, ki kamero pritrdi na telo snemalca, mi pa lahko tresenje slike zmanjšamo, če kamero obtežimo (sodobne so prav peresno lahke), roko pa vedno, ko se ustavimo, naslonimo na nekaj trdnega.

Lahko vožnjo k predmetu nadomesti **zoom**? Pri primiku kamere imamo občutek, da mi potujemo k predmetu, pri zoomu pa je vtis nasproten: zdi se, da se predmet premika k nam. Filmarji ga zato večinoma ne uporabljajo radi.

Še dobro, da imam na nogah kolesa. Snemanje v vožnji je zame mala malica.

► Globina polja

Film ne ustvarja le iluzije gibanja, ampak tudi globine. V kadru se stvari lahko dogajajo v več plasteh. Živost dogajanja na koncertu lahko poudarimo z montažo (posnetku skupine sledi posnetek občinstva, ki nori), gibanjem kamere ali pa tako, da izkoristimo globino slike: v istem kadru so v prvem planu dekleta, ki norijo, v drugem planu rohneči bend, v ozadju pa utripajoče luči.

Tone Pavček: Bratovščina Sinjega galeba

Pesem v vodah izgubljeno
plima prinaša na dan.
Trka na srca, da gremo
poslušat jo noč in dan.

Morje se zgodaj prebuja,
preden rodi se svit,
ribice zlate ponuja,
pojdi jih srečnež loviti.

Mi vstajamo, jadramo
kakor galebi na pot.
V dalji ostajajo
pusti otoki zmot.

Mostove postavljamo,
družno od brega na breg.
V pesmi, ki vsi jo sanjamo
plove naš sinji galeb.

Po priljubljenem mladinskem romanu *Bratovščina sinjega galeba* je nastala TV-nadaljevanka z istim naslovom. Vodilno pesem za TV-upodobitev je napisal priznani slovenski pesnik Tone Pavček! In tako se je ideja iz literature prenesla na filmski trak, ta pa je botroval nastanku nove pesmi z isto idejo ...

Montaža

Mnogi imajo prav montažo za temeljno filmsko prvino, za tisto, kar razlikuje film od drugih umetnosti. V montaži **uredimo po-**

sneto gradivo in ga **združimo v filmsko celoto**. Če združimo dve podobi, nastane nekaj povsem novega. Ruski režiser Lev Kulešov je leta 1921 naredil zanimiv

poskus tako, da je isti posnetek obraza igralca združil s posnetkom krožnika juhe, nato krste z ženskim truplom in na koncu s posnetkom deklice med igro. Gledalci so bili navdušeni nad igralčevo zmožnostjo podajanja čustev: lakote, žalosti, veselja. Toda za vsa ta čustva je bil uporabljen en in isti posnetek obraza. Ni se torej spreminjal igralčev obraz, ampak so gledalci njegov izraz dojemali drugače glede na to, kaj je posnetku sledilo.

Montaža je torej veliko več kot to, da izrežemo odvečne in nepotrebne posnetke. Z njo ustvarjamo **pomen**. Z montažo lahko zgostimo filmski čas, povežemo stvari in prostore, ki v resničnosti niso povezani. Dva kadra si lahko sledita, ker sta povezana v zgodbi ali ker želimo z njima ustvariti novo idejo, novo misel. Gib z metlo smetarja na ulici je podoben zamahu s čopičem. Padec lahko prikažemo tako, da se junak preprosto zruši pred kamero, ali pa pokažemo le žogo, ki se odkotali iz njegove roke na tleh.

Tudi za montažo velja enako kot za snemanje. Poskušaj zmontirati posnetke na različne načine in opazuj, kaj se zgodi. Zamenjaj zaporedje prizorov. Skrajšaj ali podaljšaj kader. Igraj se z montažo zvoka. Če boš dovolj dolgo sedel za montažnim računalnikom, boš tudi snemati začel drugače. Bolje.

JE IZRAZ ROBOTKA NA VSEH SLIČICAH ENAK?**► Zvok in glasba**

Kako pomemben je zvok v filmu, si najlažje predstavljaš ob prizoru, v katerem te je strah. Si lahko zamisliš grozljivko brez zvoka? Filma ne doživljamo le z očmi, ampak tudi z ušesi, čeprav se slednjega ne zavedamo. Mnoge stvari v filmu lahko povemo z zvokom. Ne le z govorom, ampak s šumi, tresljaji, hrupom, tišino. Najlažji način, da prikrijemo beden posnetek, je, da nanj prilepimo udarno štanco. To je kliše (vzorec), ki prevladuje v mnogih domačih posnetkih. Mi pa imamo več zvočne domišljije, kajne?

► Svetloba, sence in barva

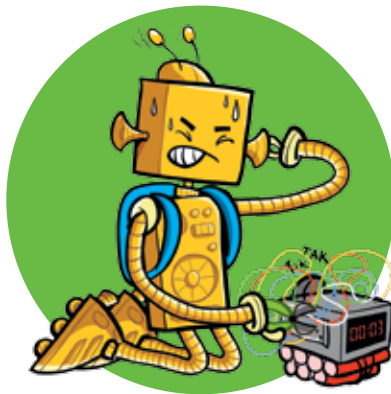
Svetloba, sence in barve so pripomočki, s katerimi poudariš dramatičnost ali pa mehko, umirjenost, toplino. Pazi, da bo tisto, kar želiš poudariti, bolj osvetljeno kot okolica. Pomagaš si lahko z belo rjuho, ki jo zagrneš čez preveč svetlo okno, z aluminijasto folijo, ovito čez karton za usmerjanje svetlobe, z več manjšimi lučmi v stanovanju, ki razpršijo osvetlitev. Če bo slika presvetljena, bo ploska, neizrazita, izgubil boš globino in detajle, zato pazi, da ne snemaš naravnost v sonce, luč, belino in da ročno pripreš zaslonko.

Ključni filmski zapleti in čustva so vedno enaki. Pri prikazovanju veselja, žalosti, ljubezni in sovraštva se zato pogosto uporabljajo obrabljene filmski klišeji (ustaljeni vzorci). Tu jih je naštetih le nekaj, zagotovo pa jih pri pozornem gledanju filmov opaziš tudi sam. Ko snemaš svoje filme, se jim poskušaj izogniti. Vsa-ko stvar se da povedati na nov, svež in izviran način.

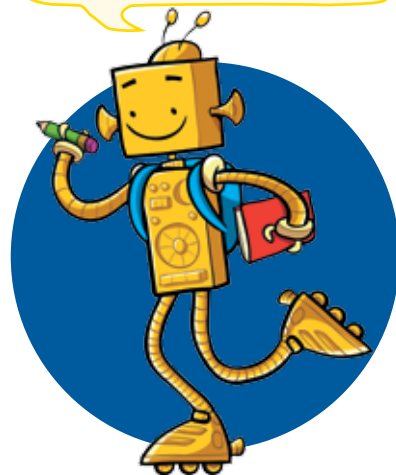
- Junak se vedno prime za prsi, preden se grudi.

- V družbi dveh prijateljev je vedno eden sramežljiv in neroden, drugi pa spreten in močan. Tisti med njima, ki je bolj pameten, je glavni junak filma. Če sta junakinja ženska, je ena lepota, druga pa majhna in debelušna. Verjetno ima tudi očala.
- Bombo ali drugo grožnjo lahko onemogočimo šele v zadnji sekundi. Junaku nikoli ne uspe prerezati žičk, ko ima, recimo, še pol ure časa.

Koliko filmov je bilo posnetih od leta 1895, ko se je film rodil, do danes? Preveč, da bi jih vse videl.

- Negativci imajo vedno tuje zvonec naglas.
- Zaljubljenca se nikoli ne uspe poljubiti v prvo. Vedno ju tik pred zdajci nekdo zmoti.
- Pri prečkanju ceste zlikovca nikoli ne ovirajo avtomobili, gume škripajo šele, ko jo prečka dobri junak.

Filma se lahko učiš sam ali v različnih filmskih delavnicah. Filmski krožek imate morda že na šoli ali v bližnjem društvu, kulturni ustanovi. V Ljubljani filmske delavnice organizirata Kinodvor, in sicer v okviru programa

za otroke in mlade **Kinobalon**, in **Pionirski dom** – Center za kulturo mladih. Za delavnice animiranega filma po vsej Sloveniji se obrni na **program Slon**. Po različnih krajih delavnice organizirata tudi **Javni sklad**

kulturnih dejavnosti (JSKD) in **Društvo prijateljev zmernega napredka (DPZN)**. Vsako leto med poletnimi počitnicami potekata **filmski delavnici v Piranu** (junij) in na **Trški gori pri Krškem** (avgust).

In kje pokažeš svoje filme?

V Sloveniji je kar nekaj **festivalov filmov**, ki so jih naredili otroci in mladi: Zoom (april), Videomanija (maj), Mednarodni filmski festival otroškega in mladinskega filma v Gorišnici pri Ptuj (junij), Srečanje najmlajših filmskih in videoustvarjalcev Slovenije v Izoli (oktober), Mednarodni otroški in mladinski tekmovalni program animiranega filma Mali Slon (december) ... Poišči na spletu, kdaj sprejemajo nove prijave.

Gledaš filme? Ljubiš filme? Snemaš? Imaš ideje? Si za izzive? Potem je natečaj Fejst.film kot nalašč zate!

Posnemi svoj kratki film na izbrano temo in sodeluj na natečaju Fejst.film. Natečaj bo potekal od septembra 2012 do sredine aprila 2013. Nagrada? Totalen filmski posladek! Več »fejst« informacij poišči na www.veselasola.net/fejstfilm ali fejstbuk.net. Zdaj pa tišina, snemamo!

A film trailer is a short representation of the film. It intends to get audiences excited about seeing a film at the cinema. It shows parts of a story, its genre and mood and introduces characters and setting.

Match the film genre with its meaning.

A A short humorous film in which the characters are drawn.	1 Thriller
B A film that is set in the future and there are some imaginary scientific developments.	2 Documentary
C A film with a very exciting story that often involves a crime.	3 Costume drama
Č A film that tries to make the audience laugh.	4 Drama
D A film that tells a true story, often shown on television.	5 Cartoon
E A historical film often made famous by the clothes the actors wear.	6 Horror
F A film that tries to make the audience very frightened.	7 Comedy
G A serious film.	8 Sci-fi

Da Vinci

LEARNING

Veselošolski laboratorij ponovno odpira svoja vrata! Izzovi svojega mentorja ali mentorico, naj sodeluje v veselošolski Poskusnici. Več na <http://www.veselasola.net/poskusnica>.

Die Filmvorschau ist eine kurze Darstellung von dem Film. Sie soll das Publikum für den Film begeistern. Sie zeigt Teile von der Geschichte, das Genre und die Stimmung. Sie stellt die Personen und Handlungsort vor.

Verbinde das Genre mit der Bedeutung.

A Ein kurzer humorvoller Film, in dem die Personen gezeichnet sind.	1 Thriller
B Ein Film, der in der Zukunft spielt und in dem unwirkliche Ereignisse passieren.	2 Komödie
C Ein Film mit spannender Geschichte, die ein Verbrechen einbezieht.	3 Zeichentrickfilm
Č Ein Film, der versucht das Publikum zu erschrecken.	4 Drama
D Ein Film, der eine wahre Geschichte darstellt.	5 Dokumentarfilm
E Ein Film, der versucht das Publikum zum Lachen zu Bringen.	6 Horrorfilm
F Ein historischer Film, oft wegen der Kostüme der Schauspieler bekannt.	7 Sci-Fi-Film
G Ein ernster Film.	8 Kostümfilm

- ## PLUS